

**Een verkennend archeologisch
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Herreweg 3
te Balgoij, gemeente Wijchen (Gld)**

A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen

ARC-Rapporten 2009-118

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Herreweg 3 te Balgoij, gemeente Wijchen
(Gld)

ARC-Rapporten 2009-118
ARC-Projectcode 2009/320

Tekst
A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen
Afbeeldingen
A.J. Wullink & J.J.A. Wijnen
Redactie
A.J. Wullink

Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

---

Projectgegevens

Projectnaam	Balgoij, Herreweg
Projectcode	2009/320
Archisnummer	35901
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy BV, dr. J.J.A. Wijnen
Contact	0485-581817, wijnen@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Wijchen, mw. drs. E. van der Linden
Contact	024-6492385, e.vd.linden@wijchen.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Herreweg 3
Plaats	Balgoij
Gemeente	Wijchen
Provincie	Gelderland
Kaartblad	45F
RD-coördinaten	N: 176826/ 422040 O: 176873/ 422018 Z: 176817/ 421910 W: 176773/ 421934
Oppervlakte	0,6 ha

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Echteld
Geomorfologie	Fossiele restgeul; antropogeen afgesneden meanderbocht (11e eeuw)
Bodem	Ooivaaggrond
Historische situatie	Weiland
Archeologische verwachting	De ooivaaggrondengronden hebben een lage trefkans op archeologica vanaf de Late Middeleeuwen

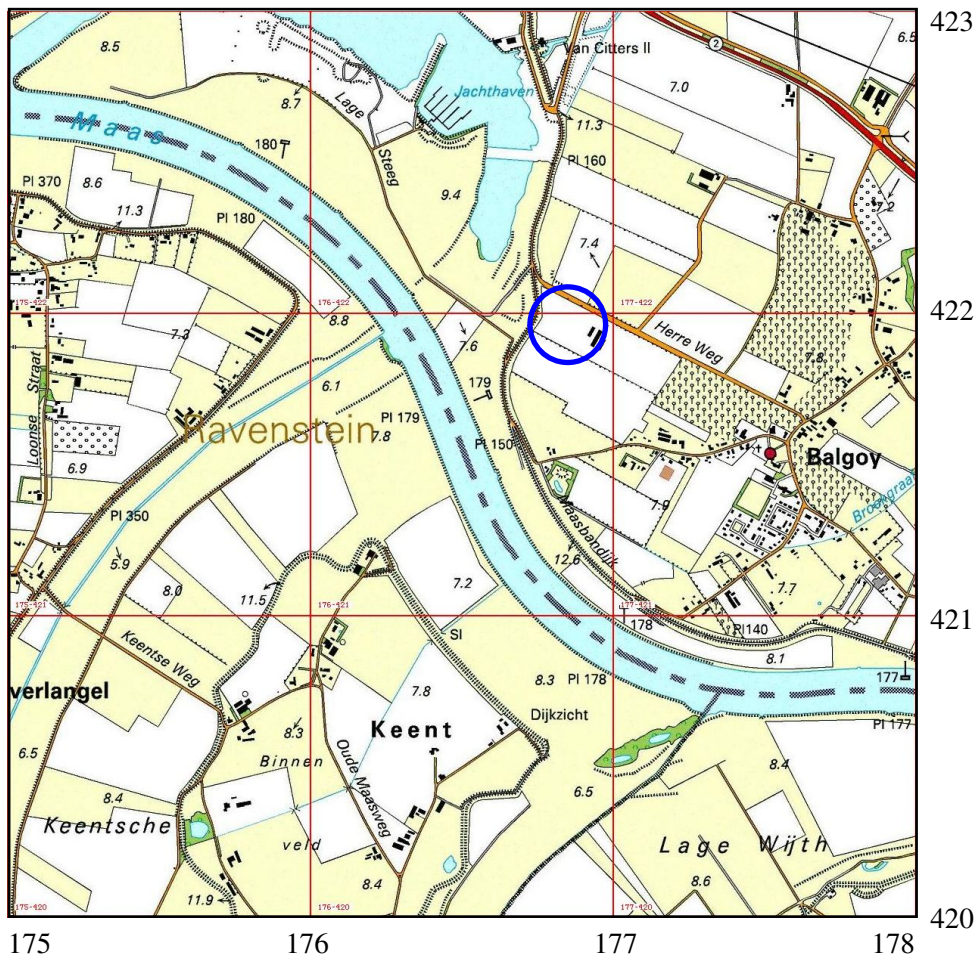

Legenda

Onderzoekslocatie

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Boxmeer heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Herreweg 3 te Balgoij (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen uitbreiding van een agrarisch bouwblok met een stal op de locatie. De locatie is momenteel in gebruik als bouwland. Volgens de opdrachtgever is bij de bouw van een stal op het zuidwestelijk gelegen agrarisch bouwblok circa 0,5 m grond over de gehele onderzoekslocatie geschoven. Het bouwpeil van de nieuwbouw krijgt hetzelfde bouwpeil als de aangrenzende bebouwing en het maaiveld van de onderzoekslocatie ligt op 0,2 à 0,3 m beneden het bouwpeil van de bestaande bebouwing. Het terrein zal 0,2 à 0,3 m worden opgehoogd ten behoeve van de nieuwbouw. Het huidige bodemprofiel wordt tot 1,1 à 1,2 m –mv afgegraven, waarbij mogelijk archeologische waarden worden bedreigd. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 12 maart 2009 door dr. J.J.A. Wijnen van Econsultancy, onder leiding van drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In oktober 2002 is een gemeentelijke Archeologische Beleidsadvieskaart opgesteld door RAAP.³ De bouwlocatie ligt volgens de gemeentelijke Archeologische Beleidsadvieskaart op de grens van de meandergordel van Balgoij, een gebied met een middelmatige archeologische verwachting voor de Late Middeleeuwen en een fossiele restgeul van de Maas, een gebied met een archeologische verwachting die afhankelijk is van de betreffende meandergordel. De planlocatie ligt mogelijk eerder in de restgeul dan in de meandergordel. De restgeul behoort tot de grote meanderbocht bij Balgoij (afb. 2) en is de oudste antropogeen afgesneden meanderbocht van ons land (11e eeuw). In de directe omgeving zijn geen archeologische waarnemingen bekend. Wel zijn enkele archeologische waarnemingen op iets ruimere afstand bekend (periode Late Middeleeuwen, waarnemingen zijn niet in Archis2 opgenomen), iets noordelijker, in hetzelfde gebied van de restgeul. Volgens Archis2 behoort het bodemtype binnen het plangebied tot de kalkloze ooivaaggronden; lichte zavel. De resten van vanaf de Late Middeleeuwen bevinden zich in een archeologische laag bestaande uit een vermenging van onder meer kleine fragmenten aardewerk, houtskool en bot met het oorspronkelijke substraat. De meeste typen archeologische resten (bot, houtskool, aardewerk, metaal) zullen door de nat-

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³RAAP, 2002: *Gemeente Wijchen; een archeologische beleidsadvieskaart*, Raap-rapport 797.

te en zuurstofloze condities goed zijn geconserveerd. Ze zijn bovendien afgedekt door recentere kleiafzettingen en buiten het bereik van moderne landbouwactiviteiten gebleven.

Aan en direct onder het maaiveld worden archeologische resten verwacht uit de Nieuwe Tijd. De kans op het voorkomen van de resten is hoog/middelhoog. De vondstenlaag van deze resten zal zich niet dieper bevinden dan ca. 30 cm beneden het maaiveld. Organische resten en bot zullen door de boven het hoogste grondwaterpeil (1 m –mv) heersende relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Andere type indicatoren (aardwerk) zijn waarschijnlijk matig goed geconserveerd. Het complextype en de omvang van eventuele archeologische resten kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm op het onderzoeksterrein zes boringen geplaatst tot maximaal 210 cm –mv. De boringen zijn, rekening houdend met de toekomstige nieuwbouw, verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Tevens zijn de verschillende bodemhorizonten met tot 10 % verdund zoutzuur getest op de aanwezigheid van kalk. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB).

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 3. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1.

Onder een pakket zwak zandige klei, waarvan de dikte varieert van 30 tot 50 cm, wordt een pakket zwak siltige klei aangetroffen. De zwak zandige laag aan het maaiveld bevat veel plantaardig materiaal, vermoedelijk oogstresten. Het kleipakket hieronder bevat roestvlekken en mangaanspikkels.

De zandige toplaag is waarschijnlijk het pakket dat in het recente verleden bij de bouw van een schuur is opgeschoven. De klei hieronder is gezien de geringe hoeveelheid silt waarschijnlijk opvulling van de in de 11e eeuw afgedamde meander van de Maas. Er zijn geen oeverafzettingen van de Maas aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens de gemeentelijke Archeologische Beleidsadvieskaart bevindt het plangebied zich op de grens van de meandergordel van Balgoij, een gebied met een middelmatige archeologische verwachting voor de Late Middeleeuwen en een fossiele restgeul van de Maas, een gebied met een archeologische verwachting die afhankelijk is van de betreffende meandergordel. De restgeul behoort tot de grote meanderbocht bij Balgoij (afb. 2) en is de oudste antropogeen afgesneden meanderbocht van ons land (11e eeuw). In de directe omgeving zijn geen archeologische waarnemingen bekend. Wel zijn enkele archeologische waarnemingen op iets ruimere afstand bekend (periode Late Middeleeuwen, waarnemingen zijn niet in Archis2 opgenomen), iets noordelijker, in hetzelfde gebied van de restgeul.

Het verkennend inventariserend booronderzoek heeft aangetoond dat de locatie in het geheel binnen de restgeul van de in de 11e eeuw afgedamde Maas-meander ligt, welke is opgevuld met zwak siltige klei. Op dit kleipakket ligt een dunne laag zwak zandige klei, die waarschijnlijk in het recente verleden is opgebracht.

Door de ligging binnen de restgeul is er, conform de archeologische beleidsadvieskaart van Wijchen, sprake van een lage archeologische trefkans.

4 Aanbeveling

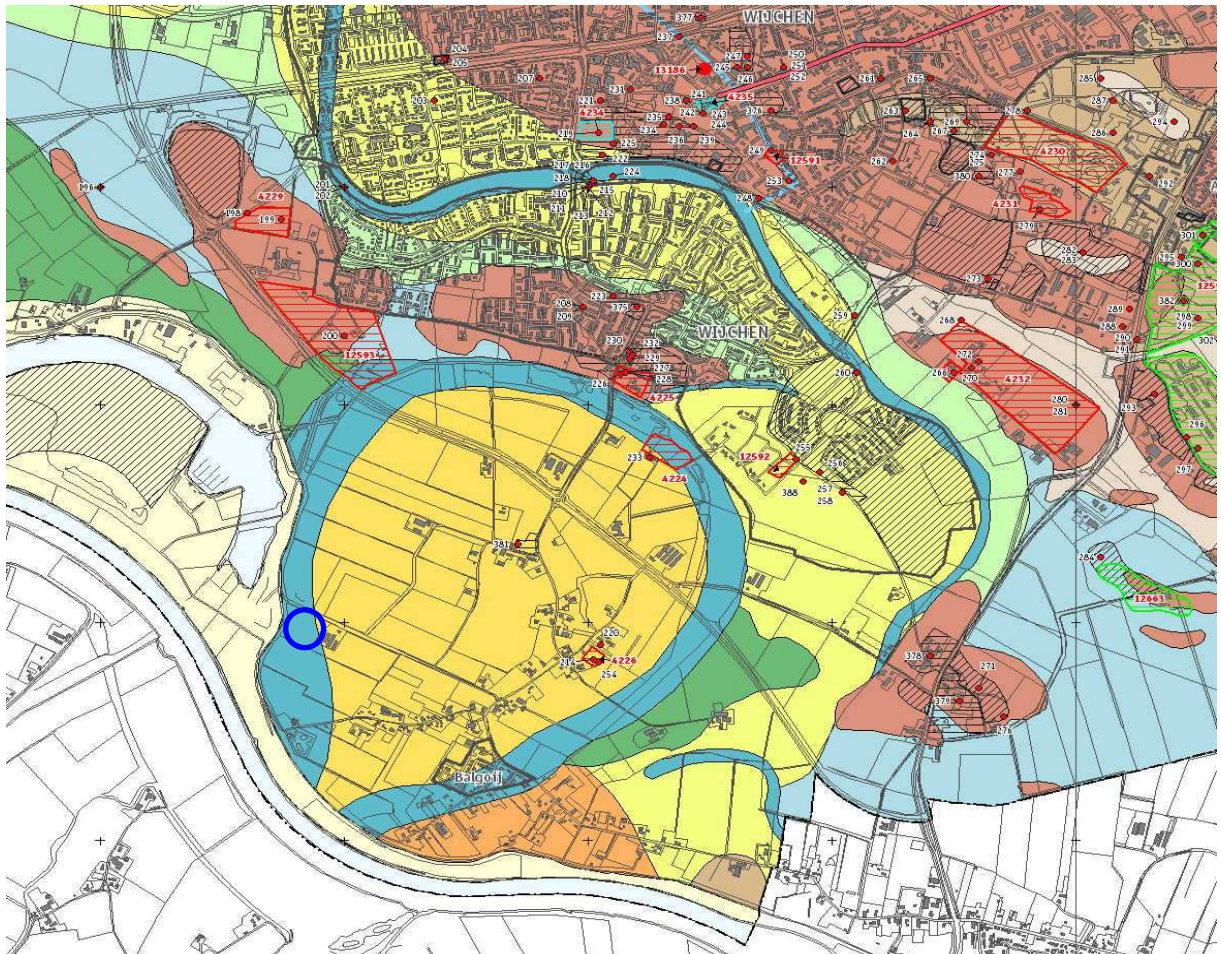
Gezien de ligging van de locatie binne de restgeul van de Maas en de daaraan gekoppelde lage archeologische trefkans, wordt geadviseerd geen vervolgonderzoek uit te voeren. Het is aan het bevoegd gezag, de gemeente Wijcen, om de locatie definitief vrij te geven. De archeologische meldingsplicht blijft echter bestaan. Mochten tijdens toekomstige graafwerkzaamheden archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag te worden gemeld.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Holoceen rivierenlandschap

meandergordels

van Altforst

middelmatig (Midden Neolithicum - Midden Bronstijd)

Streven naar behoud in huidige staat niet vereist.

Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening, vroegtijdig archeologisch onderzoek (AAI) en streven naar inpassing van terreinen met archeologische waarden.

van Wijchense Maasje

hoog (Late Bronstijd - Late Middeleeuwen)

Streven naar behoud in huidige staat.

Bodemingrepen dieper dan de huidige bouwvoor vermijden. Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening, vroegtijdig archeologisch onderzoek (AAI) en streven naar inpassing van terreinen met archeologische waarden.

van Huiseling-Demen

middelmatig (Romeinse tijd - Late Middeleeuwen)

Streven naar behoud in huidige staat niet vereist.

Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening, vroegtijdig archeologisch onderzoek (AAI) en streven naar inpassing van terreinen met archeologische waarden.

van Balgoij

middelmatig (Late Middeleeuwen)

Streven naar behoud in huidige staat niet vereist.

Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening, vroegtijdig archeologisch onderzoek (AAI) en streven naar inpassing van terreinen met archeologische waarden.

van de huidige Maas

laag

Streven naar behoud in huidige staat niet vereist.

Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening, vroegtijdig archeologisch onderzoek (AAI) en streven naar inpassing van terreinen met archeologische waarden.

oeverzones

van Wijchense Maasje

hoog (Late Bronstijd - Late Middeleeuwen)

Streven naar behoud in huidige staat.

Bodemingrepen dieper dan de huidige bouwvoor vermijden. Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening, vroegtijdig archeologisch onderzoek (AAI) en streven naar inpassing van terreinen met archeologische status.

van overige jongere Maasstromgordels

middelmatig (Romeinse tijd - Late Middeleeuwen)

Streven naar behoud in huidige staat niet vereist.

Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening, vroegtijdig archeologisch onderzoek (AAI) en streven naar inpassing van terreinen met archeologische waarden.

komgebieden

laaggelegen terreinen met mogelijk intact onderliggend pleistoceen landschap

laag voor alle perioden met uitzondering van randzones (middelmatige archeologische verwachting voor alle perioden) en mogelijk aanwezige afgedekte pleistoecne opduikingen/flanken van pleistoecne geulen (middelmatige verwachting Steentijd-Bronstijd)

Streven naar behoud in huidige staat niet vereist.

Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening, vroegtijdig archeologisch onderzoek (AAI) gericht op vaststellen van mogelijke pleistoecne opduikingen en archeologisch betekenis van randzone

restgeulen

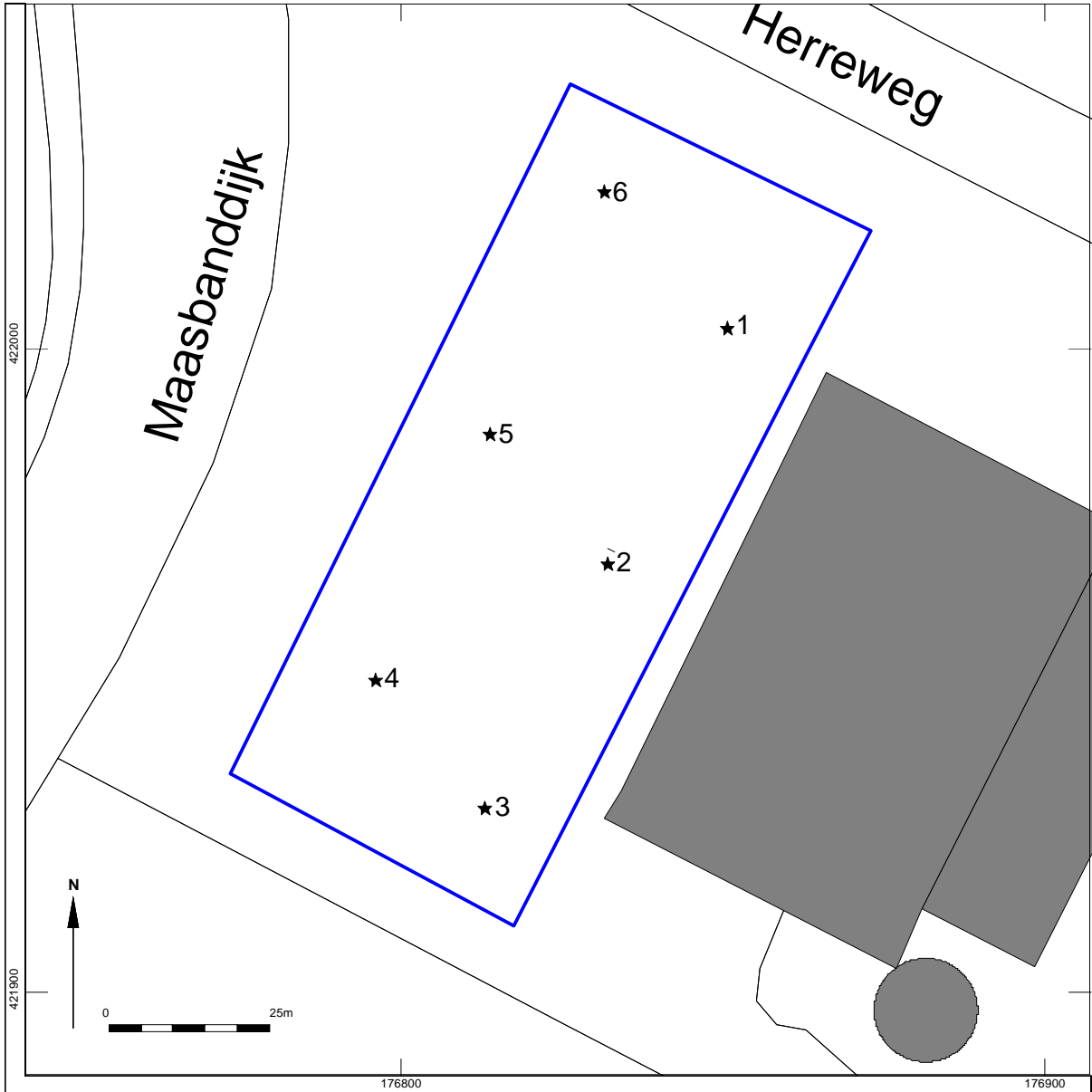
fossiele restgeul

afhankelijk van betreffende meandergordel

Streven naar behoud in huidige staat niet vereist.

Archeologisch toezicht tijdens planuitvoering.

Abbeelding 2. Uitsnede uit de beleidsadvieskaart van de gemeente Wijchen. De ligging van de onderzoekslocatie wordt weergegeven met de blauwe cirkel. Door: J.J.A. Wijnen

Balgoij (gemeente Wijchen) - Herreweg 3

Boorpuntenkaart

Legenda

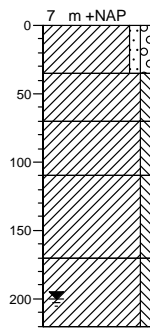
- Flangebied
- Bebouwing
- ★ Boorpunt

Afbeelding 3. Boorpuntenkaart. Door: J.J.A. Wijnen

Bijlage 5 Boorprofielen

Boring: 1

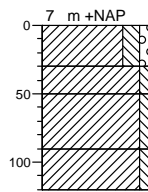
X: 176851
Y: 422003

0	Klei, zwak zandig, zwak grindig, lichtbruin, opgeschoven gronden
35	Klei, zwak siltig, zwak roesthoudend, grijsblauw
70	Klei, zwak siltig, lichtbruin, mangaanspikkels
110	Klei, zwak siltig, sporen roest, mangaanspikkels
170	Klei, zwak siltig, lichtbruin
220	

Boring: 2

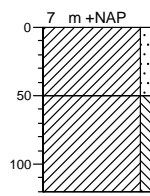
X: 176830
Y: 421969

0	Klei, matig siltig, zwak grindig, licht bruingrijs, opgeschoven grond, oogstresten
30	
50	Klei, zwak siltig, lichtbruin, opgeschoven grond, oogstresten
90	Klei, zwak siltig, lichtbruin, mangaanspikkels
120	Klei, zwak siltig, matig roesthoudend, lichtbruin, mangaanspikkels

Boring: 3

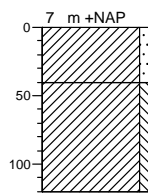
X: 176813
Y: 421929

0	Klei, zwak zandig, sporen roest, licht bruingrijs, opgeschoven grond, oogstresten
50	Klei, zwak siltig, matig roesthoudend, lichtbruin, mangaanspikkels
120	

Boring: 4

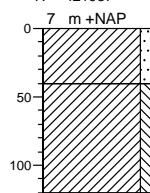
X: 176796
Y: 421949

0	Klei, zwak zandig, sporen roest, licht bruingrijs, opgeschoven grond, oogstresten
40	Klei, zwak siltig, matig roesthoudend, lichtbruin, mangaanspikkels
120	

Boring: 5

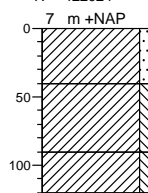
X: 176814
Y: 421987

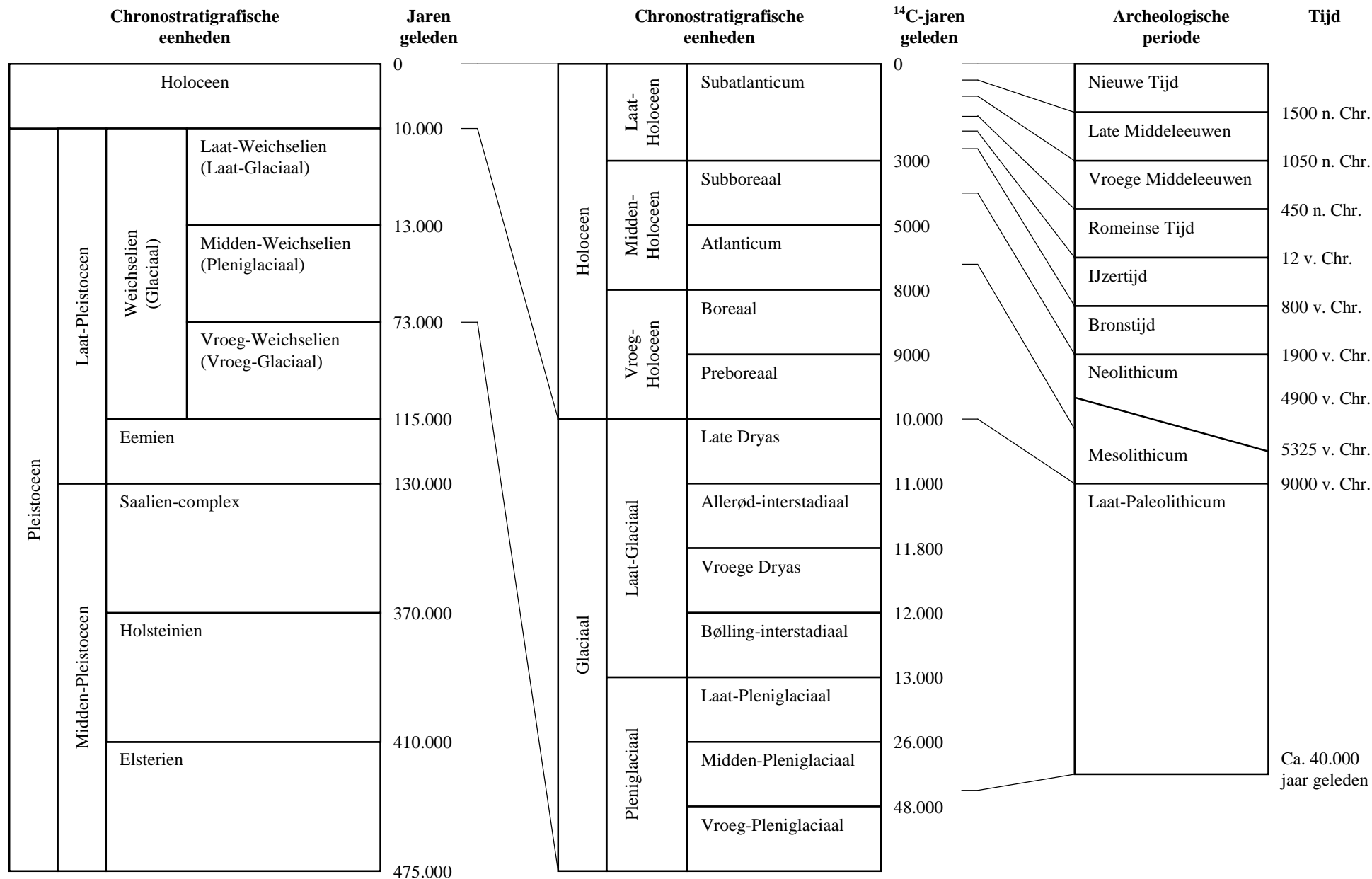
0	Klei, zwak zandig, sporen roest, licht bruingrijs, opgeschoven grond, oogstresten
40	Klei, zwak siltig, lichtbruin, mangaanspikkels
120	

Boring: 6

X: 176832
Y: 422024

0	Klei, zwak zandig, licht bruingrijs, opgeschoven grond oogstresten
40	Klei, zwak siltig, lichtbruin, mangaanspikkels
90	Klei, zwak siltig, matig roesthoudend, lichtbruin, mangaanspikkels
120	

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.